

ELŐSZÓ

Úgy tűnik, nincsenek hőseink.

A Délvidéken élő magyarok elmerültek a bácskai porban, a szurokfekete bánáti sárban, lemosódott emléküik a néhai Tarcál, a mai Fruška gora lankáiról. Nem voltak képesek maguk között kitenyészteni valamirevaló vezért, példaképet. A régieket elfelejtették. Hunyadi János itt halt meg, küzdőtársa, a ferences prédikátor Újlakon, Ilokon lett eltemetve, a bibliafordító Bálint és Tamás a Kárpátok túloldaláig futottak, tarisznyájukban a talán már kész magyar Szentírással. Nem szoktunk rájuk emlékezni. Az újabb kor hőseiről alig tudunk. Mostanában fedezik fel őket kutatóink, s jelennek meg róluk egyre-másra a könyvek. A huszadik századi hőseinkről, nyugodtan állíthatjuk, nem tudunk semmit. Diákjaink nem olvashattak róluk a tankönyvekben, felnőttjeink nem koszorúzhatták az emlékművüket, sírjukat. Akik ugyanis mégis voltak a Trianon előtti időkben, azokat el kellett felednünk mindjárt 1918 után. Akik a két világháború közötti időben az itteni magyarság vezetői és példaképei voltak, azok kivétel nélkül mind várták az újbóli egyesülést az anyaországgal. 1941-ben erre sor került, a magyar vezetők örömujjongva köszöntötték a honvédeket. Emiatt 1944-ben háborús bűnössé nyilvánították őket, és akit elértek közülük, azt kivégezték.

A következő periódusban ünnepelhettünk magyar hősokeket, de kizárólag baloldali kommunistákat, akik között akadt, aki az életét adta meggyőződéséért. Nem kevés számban voltak közöttük, akik a nemzeti felszabadulást is, a nemzetközileg is hatalomnak számító kommunizmustól várták. Nekik szobrot is állítottak, de ezeket rendre ledöntögették az országbomlasztás, a szerb sovinizmus fellángolása idején. Gondoljunk csak Csáki Lajos szobrára és terére Újvidéken.

Az utódállamokban élő magyarok közül nekünk van a legtöbb mártírunk. Számukat – szerény becsléssel – legalább húszezerre tehetjük. Ők mindannyian azért haltak meg a Tito felszabadító hadseregének bevonulását követő napokban, mert magyarok voltak. Csak nem volt szabad tudnunk róluk. Voltak közöttük szellemi és erkölcsi óriások, akik életükkel és halálukkal példát mutattak, hogyan kell élni a nemzetért. Úgy élni érte, hogy más nemzetek is föltekintsenek rájuk.

Akárcsak a többi húszezer, ők is temetőárokban, sintérgödörben, jeltelen tömegsírban várják, hogy megemlékezzünk róluk. Megmondjuk magunknak és a világnak: Nem véreskezű háborús bűnösök, irtani való nem emberek ők, ahogyan a délvidéki magyarok irtásakor hirdette róluk a domináns ideológia magyar napilapja, a *Szabad Vajdaság*, meg ahogyan a Budapesten felakasztott felkelőről állította a vérbíróság. Egyszerűen a szabadságukért, a nemzetükért küzdő emberek akartak lenni, de nem adatott meg nekik, mert üldözték őket, és a végén mártírt csináltak belőlük. Ennek az volt a folyamata, hogy előbb gonosztevőknek mutatták be, majd kivégezték őket, de szellemük kitört a földből és lassan-lassan mártírokká magasztosultak. Ennyit kötelesek vagyunk elmondani róluk.

Három ilyen földinknek az életrajza talán csekély törlesztése lesz tetemes adósságunknak.

Újvidéken, 2001. április 4-én.

A szerző